

AUNIOS

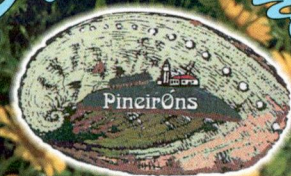
Nº 23

MAIO 2018

20
Aniversario
1998-2018

ASOCIACION CULTURAL

Pineirões

O FUME DE PALLAS DE ÁLVARO DAS CASAS

Por: Francisco Abeijón Núñez

A primeira noticia que tiven sobre Álvaro das Casas foi, como non podía ser doutro xeito, da man do profesor Xosé Agrelo Herme. O inesquecible mestre inoculou nun grupo de rapaces de Esteiro o virus do teatro. No seo do colexio Ricardo Tobío co grupo Agrocobo e a principios dos anos oitenta promovendo a formación do grupo de teatro Xestruxo. Palabra que nos evoca a unión de varias unidades para formar un elemento común moito máis forte. A primeira obra de teatro que puxemos en escena foi *Pancho de Rábade* de Álvaro das Casas. A historia daquel afiadador que coñecedor do todo o mundo ansiaba louvar a nosa terra e volver ao calorciño do seu casal para morrer en Malgrebe

O grupo Xestruxo puxo en escena *Pancho de Rábade* de Álvaro das Casas

onde resoaban os ecos dos seus traballos de xeografía e historia sobre moitos temas, destacando os do Barbanza e sobre a illa de Ons, mitificada por nós dende aquela como si se tratara de Ítaca, á que fixemos viaxes nos veráns dos anos oitenta. Tamén sobre as laudas do cemiterio noiés de santa maría a nova, das que publicara un libro adicado aos alumnos do instituto e que se repartía entre nós por fotocopias como si fôsemos os auténticos destinatarios do traballo do profesor.

Profundando máis no antigo director no noso instituto, atopamos máis de medio cento de traballos publicados nos apenas cincuenta anos de vida. Algo impresionante, pero se cadra o dato que máis nos impactaba naquel momento das nosas vidas era a súa inequívoca vinculación coa fundación do Partido Galeguista e con unha conferencia súa de carácter nacionalista pronunciada na Universidade de Santiago que lle supuxera o cese fulminante como director do centro. Foi así como escoitei por primeira vez o termo "arredista" en relación coa ideoloxía política partidaria da independencia de Galicia. Os datos que íamos coñecendo significaban cada vez máis a idealización desta personaxe. Ata o punto de falar co noso director Agrelo para preparar a posta en escena de *Matria*, o poema épico en dous actos pensado por Álvaro das Casas para levantar as conciencias arredistas dos galegos "*...hoxe estamos vencidos, pro mañán venceremos. Romances en cen falas cantarán a victoria da raza. Eu partín cun ensoño de mar —a liberdade infinda— e volto...xa me vedes. Alento, irmáns na Patria! A goleta perdeuse; a nosa esperanza non.*". Cousa que finalmente non fixemos ao decantarnos polo canto a solidariedade de Noite de Lobos ideado polo mestre Agrelo.

Por aquel tempo no que a Xunta de Galicia promovía a volta dos restos de Castelao e se enalzaba a vida no exilio de moitos persoeiros galeguistas durante a ditadura franquista, a nós resultábanos incomprensible o velo de silencio que envolvía todo o relativo a Álvaro das Casas.

"...o meu lugar si, o meu lugar ha estar como denantes. Hei topar o meu casal como o deixei. O pombal do maorazgo ha de ter máis pombas pro ten de ser o mesmo pombal, todo calado de branco enriba do outeiro..."
Para aquel grupo de rapaces adolescentes esta bonita historia de amor á Terra resultou impactante e dela fixemos representacións por todo o país durante tres ou catro anos.

Así foi como eu tiven a primeira noticia de Álvaro das Casas. Todo o grupo de estudantes recibimos con certa sorpresa a nova de que aquel autor que estábamos poñendo en escena en tempos fora director do noso instituto. E que no instituto Virxe do Mar e en toda a vila de Noia aquel ourensán de nacemento deixara unha profunda pegada ata constituírse nun auténtico referente noiés de adopción a pesar de vivir en Noia soamente durante seis anos, no período que vai de 1930 a 1936.

Por onde levásemos a nosa curiosidade adolescente, alí atopabamos a pegada de Álvaro das Casas. E non só dentro do instituto,

Homenaxe a Álvaro das Casas en Noia en pleno franquismo

HOMENAXE A ÁLVARO DAS CASAS

Indagando entre os numerosos vellos alumnos do instituto noiés descubrimos moita admiración pola figura do anhelado profesor e moi poucos datos fóra da súa estancia durante os seis anos (1930-1936) que estivo en Noia. Que unha vez iniciado o golpe militar fuxiu a Portugal e que foi dende alí desde onde se trasladou a América onde parece ser que se alonxou do feito no seu pasado para rematar enxalzando o réxime franquista e volver moribundo en 1950 ao seu Cartelle natal. Boa posición social que por outra banda era practicamente un denominador común nos antigos alumnos cos que mantivemos contacto. Anciáns que estiveran ben situados no seo do réxime franquista, ben sexa na falanxe, en acción católica, e mesmo como políticos e funcionarios relevantes dos seus pobos. Ao cabo, no remate do noso traballo descubrimos moitas arestas e claroscuros neste persoeiro moderno, singular e practicamente descoñecido salvo polo traballo do profesor Uxío Breogán Diéguez Cequiel.

Nós daquela estábamos marabillados polas iniciativas que íamos descubrindo de Álvaro das Casas, como a idea de ir repartindo libros polas feiras para adoutrinar aos labregos "...labrego: sinto orgullo da túa caste; ser galego é sere do país máis fermoso do mundo e da raza mais honrada e traballadora da terra. Sintete satisfeito da túa sorte; un bó labrego val mais que o mellor dos letrados. Da terra sae todo. Nas túas mans está a venturanza do mundo. No teu país fala sempre a túa lingoa; o que non-a entenda que adeprenda: tamén ti cando saes pol-o mundo tés de adeprender outras falas. En galego enténdeste mellor, sabes sempre o que dis e ninguén pode engañarte..."; ou ás viaxes dos agrupamentos Ultreya, auténticos boys scouts galeguistas. E os seus estudos de xeografía do país servían de guías para as nosas viaxes e excursións pola serra do Barbanza e as illas atlánticas. Especialmente lembrado por min sería o cruceiro por Ons e Cíes organizado pola unión da mocidade galega alá polo verán de 1986. Pero para a historia de Galicia quedaría outra viaxe tamén por Ons e con remate en Vigo. Foi no verán de 1932 a primeira vez, polo menos que estea documentada, no que a bandeira galega ondeaba en solitario presidindo un barco galego. Serían dúas ducias de rapaces "ultreyas" dirixidos por Álvaro das Casas os que gozaron a bordo do pailebote Joaquín Pérez de Muros aquel 15 de xullo de 1932 coa bandeira azul e branca na popa. E sería o muradán de Esteiro, Xosé Caamaño Esteiro, o primeiro patrón que tivo esta honra para os galegos.

A vida de Álvaro das Casas foi curta, faleceu con corenta e nove anos, pero moi intensa. Foi autor de máis de medio cento de libros e promotor de moitos proxectos tanto en Europa como en América durante o seu exilio. Esta intensa actividade, mesmo económica, recordemos por exemplo que na Arxentina foi fundador dun gran proxecto empresarial xunto con un membro

da oligarquía daquel país. Este proxecto foi a editorial EMECÉ -siglas de Menéndez e Casas-. Unha editorial que segue a ser das principais hoxe en día, e na que nos anos corenta se puideron publicar libros en galego. Estes importantes contactos e as publicacións en distintos puntos da xeografía americana leváronnos a pensar durante un tempo que Álvaro das Casas podería formar parte dunha masonería potente e disposta a axudarlle. Este asunto sería desmentido por especialista como Antonio Carro, Alberto Valín ou o propio Isaac Díaz Pardo cos que cursei escritos en 1992.

Se cadra sería o propio Alexandre Bóveda a persoa que mellor resumiría dende unha óptica dunha visión de conxunto as actividades que desenrolaría Álvaro das Casas cando cualificou como fume de pallas a súa deriva política ao abandonar o Partido Galeguista do que era fundador. Xa que despois de proclamarse abertamente independentista e de crear unha Vangarda Nazionalista Galega era quen de publicar textos en castelán no seu boletín chamado Máis Alá !

31. Von P. Alvaro Casas
1932

Querido amigo! tem a mis 15 etc.
O unico que todavia vive da loiz lienda
Antonio - o da lienda do Sol, de mis da
Bras de antiapo) acabou de dizer que
Alvaro de as Casas, non petunceu 7
ela e que non tem mentes que petun-
tera, el apunha entre. Comi que
a casa e mi. Tamen o mi de decoram.

Arturo Cuadrado Moya - transcrita 21 de maio 21
manzana 7 - Casa ? -
1778 - Ciudad Santa - (Prof. Buenos Aires)

Manda como Mr. Pardo, o pardo leon
m. m. Isaac Díaz Pardo

Carta sobre a posible pertenza de Álvaro das Casas á masonería.